

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

ZUZANA HOLLÁ

Katolicki Uniwersytet w Ružomberku

ABSTRAKT: Cieľom predkladaného príspevku je predstaviť súčasný stav výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike. Výchova a vzdelávanie sa na Slovensku riadi novým školským zákonom, ktorý vošiel do platnosti 1. septembra 2008 a priniesol veľa zmien. Najväčšou zmenou školskej reformy je vznik štátneho a školských vzdelávacích programov, ktoré určujú nový obsah učiva.

KEŤOVÉ SLOVÁ: Výchova. Vzdelávanie. Štátny vzdelávací program. Školský vzdelávací program. Výhovný program. Školský systém.

1. septembra 2008 vošiel v Slovenskej republike do platnosti Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý v snahe reagovať na súčasné požiadavky, podmienky a potreby spoločnosti, prináša do školského systému v SR niekoľko významných reformných zmien. Podľa tohto nového školského zákona sa výchova a vzdelávanie v školách a školských zariadeniach uskutočňuje podľa výchovno-vzdelávacích programov. Tie sa delia na:

- a) výchovno-vzdelávacie programy pre školy (ďalej len „vzdelávacie programy“),
 - štátny vzdelávací program,
 - školský vzdelávací program,
- b) výchovno-vzdelávacie programy pre školské zariadenia (ďalej len „výhovné programy“).

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

Štátny vzdelávací program bol schválený na gremiálnej porade ministra 19. júna 2008. Vznikol na základe zákona o výchove a vzdelávaní z roku 2008 a je hierarchicky najvyšším cieľovo programovým projektom vzdelávania, ktorý zahŕňa rámcový model absolventa, rámcový učebný plán školského stupňa a jeho rámcové učebné

osnovy. Predstavuje prvú, rámcovú úroveň dvojúrovňového participatívneho modelu riadenia škôl. Vyjadruje hlavné princípy a ciele vzdelanostnej politiky štátu, ako aj demokratické a humanistické hodnoty, na ktorých je národné vzdelávanie založené.

Štátny vzdelávací program vymedzuje všeobecné ciele škôl a kľúčové kompetencie vo vyváženom rozvoji osobnosti žiakov a rámcový obsah vzdelania. Je východiskom pre vytvorenie individuálneho školského vzdelávacieho programu školy, kde sa zohľadňujú špecifické lokálne a regionálne podmienky a potreby. Vydáva a zverejňuje ho pre jednotlivé stupne vzdelania Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Jeho súčasťou sú aj vzdelávacie programy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením a vzdelávacie programy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním.

Obsahom štátneho vzdelávacieho programu je:

- názov vzdelávacieho programu, ktorý je súčasne názvom odboru vzdelávania; v stredných odborných školách aj názvom skupiny odborov vzdelávania,
- konkrétne ciele výchovy a vzdelávania,
- stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti,
- profil absolventa,
- vzdelávacie oblasti,
- charakteristika odboru vzdelávania, jeho dĺžky, forma výchovy a vzdelávania a podmienky prijímania uchádzača,
- vzdelávacie štandardy,
- formy praktickej výučby,
- rámcové učebné plány,
- vyučovací jazyk,
- organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie v jednotlivých formách výchovy a vzdelávania,
- spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní,
- povinné personálne zabezpečenie,
- povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie,
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní,
- osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, najmä materiálne a personálne, vrátane špeciálnej kompenzačnej, rehabilitačnej, didaktickej a audiovizuálnej techniky vyžadovanej vzhľadom na príslušný druh a stupeň zdravotného postihnutia,
- zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov.

Štátny vzdelávací program stanovuje povinné vyučovacie predmety, ktoré sú začlenené do jednotlivých vzdelávacích oblastí (Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Príroda a spoločnosť /1. stupeň ZŠ/, Človek a príroda /2.

stupeň ZŠ, SŠ/, Človek a spoločnosť /2. stupeň ZŠ, SŠ/, Človek a hodnoty, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb, Človek a svet práce). Okrem týchto „povinných“ predmetov si každá škola v rámci svojho školského vzdelávacieho programu môže vytvoriť vlastný vyučovací predmet (využitím voľných - disponibilných hodín).

Štátne vzdelávacie programy sú vytvorené v súlade s Medzinárodnou štandardnou klasifikáciou vzdelávania ISCED (International Standard Classification of Education), ktorú v roku 1976 vypracovalo a v roku 1997 inovovalo UNESCO. ISCED člení školskú sústavu do viacerých stupňov. Jednotlivé stupne slovenského školského systému im zodpovedajú nasledovne (viď. tab. 1):

Tab. 1. Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania ISCED

(Upravené podľa: <http://www.uips.sk/sub/uips.sk/images/PKvs/isced97.pdf>; štátne vzdelávacie programy)

Stupeň ISCED	Stupeň školskej sústavy - opis	V slovenskej školskej sústave
ISCED 0	Predprimárne vzdelávanie nultého stupňa – všetky druhy vzdelávania predchádzajúce primárnemu vzdelávaniu	Vzdelávanie prebiehajúce v materských školách
ISCED 1	Primárne vzdelávanie – na primárnej úrovni	1. stupeň základnej školy (1.- 4. ročník)
ISCED 2	Nižšie sekundárne vzdelávanie – vzdelávanie na nižšom sekundárnom stupni, nadväzuje na primárne vzdelávanie pred vstupom na vyššie sekundárne vzdelávanie	2. stupeň základnej školy (5.-9. ročník) a nižšie ročníky 5 - 8 ročných gymnázií a konzervatórií (po ročník, ktorý zodpovedá 9. ročníku základnej školy)
ISCED 2A	2. stupeň základnej školy	
ISCED 2B	Ukončené povinné vzdelávanie v rámci neukončeného odborného vzdelávania	
ISCED 2C	Zaučenie v odbore	
ISCED 3	Vyššie sekundárne vzdelávanie – nasleduje po ukončení nižšieho sekundárneho stupňa pred vstupom do terciárneho stupňa	Do vyššej sekundárnej úrovne sa zaraďujú štvorročné gymnáziá a vyššie ročníky 5 - 8 ročných gymnázií (všeobecné vzdelávanie), stredné odborné školy (vrátane vyšších ročníkov konzervatórií) a stredné odborné učilištia (odborné vzdelávanie)
ISCED 3A	Stredné (všeobecné) vzdelávanie s maturitou (gymnázium)	
ISCED 3B	Stredné odborné vzdelávanie s maturitou	
ISCED 3C	Stredné odborné vzdelávanie	
ISCED 4	Postsekundárne neterciárne vzdelávanie	Pomaturitné vzdelávanie, kurzy a pod.
ISCED 5	1. stupeň terciárneho vzdelávania	Vysokoškolské štúdium bakalárske, magisterské, inžinierske, doktorské
ISCED 6	2. stupeň terciárneho vzdelávania	Doktorandské štúdium (PhD.)

ŠKOLSKÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM

Školský vzdelávací program je základným dokumentom školy, podľa ktorého sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie v školách a ktorý vydáva riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade školy a v rade školy. Je to komplexný program riadenia školy, plánovania, rozhodovania, organizovania, vedenia, kontrolovania a hodnotenia procesov na úrovni školy a triedy. Je vypracovaný na základe príslušného štátneho vzdelávacieho programu, riadi sa jeho požiadavkami. Vzniká doplnením štátneho vzdelávacieho programu o špecifické požiadavky na základe návrhov a potrieb regiónov, podnikov, rodičov, žiakov a ďalších zainteresovaných. Vypracúva sa pre každú formu vzdelávania (denná, večerná, diaľková, kombinovaná, dištančné vzdelávanie) a to buď ako samostatný školský program, alebo v rámci jedného školského vzdelávacieho programu sú štruktúrované aj iné formy vzdelávania v danom študijnom odbore.

Školský vzdelávací program musí byť teda vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa školského zákona a s príslušným štátnym vzdelávacím programom. Jeho obsahom je:

- názov vzdelávacieho programu,
- vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania,
- stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním školského vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti,
- vlastné zameranie školy,
- dĺžka štúdia a formy výchovy a vzdelávania,
- učebné osnovy,
- učebný plán,
- vyučovací jazyk,
- spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní,
- personálne zabezpečenie,
- materiálno-technické a priestorové podmienky,
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní,
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí a žiakov,
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy,
- požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov.

VÝCHOVNÝ PROGRAM

Výchovný program je základným dokumentom školského zariadenia, podľa ktorého sa uskutočňuje výchovno-vzdelávacia činnosť v školských zariadeniach. Vydáva a zverejňuje ho riaditeľ školy alebo riaditeľ školského zariadenia po preroko-

vaní v pedagogickej rade školy alebo v pedagogickej rade školského zariadenia, rade školského zariadenia. Musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania ustanovenými zákonom o výchove a vzdelávaní. Obsahuje:

- názov programu,
- vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy,
- formy výchovy a vzdelávania,
- tematické oblasti výchovy,
- výchovný plán,
- výchovný jazyk,
- personálne zabezpečenie,
- materiálno-technické priestorové podmienky,
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove,
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí a žiakov,
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školského zariadenia,
- požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov.

Sústavu školských zariadení, v ktorých sa uskutočňuje výchovno-vzdelávacia činnosť na základe výchovných programov, predstavuje tab. 2.

Tab. 2. *Sústava školských zariadení v SR v súlade so Zákonom č. 245/2008 Z. z.*

Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia	Špeciálne výchovné zariadenia	Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie	Školské účelové zariadenia
školský klub detí	diagnostické centrum	centrum pedagogicko- -psychologického poradenstva a prevencie	škola v prírode
školské stredisko záujmovej činnosti	reedukačné centrum	centrum špeciálpedagogického poradenstva	zariadenia školského stravovania
centrum voľného času	liečebno-výchovné sanatórium		stredisko služieb škole
školský internát			
školské hospodárstvo			
stredisko odbornej praxe			

ŠKOLSKÝ SYSTÉM V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Školský systém v Slovenskej republike tvoria tri základné stupne škôl: primárny, sekundárny a terciárny. Školský systém je sústavou inštitúcií tzv. formálnej a neformálnej edukácie, ktoré riadi a spravuje Ministerstvo školstva. Štruktúru výchovno-vzdelávacej sústavy určujú zákony a podrobnosti fungovania jej jednotlivých súčastí a upravujú vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

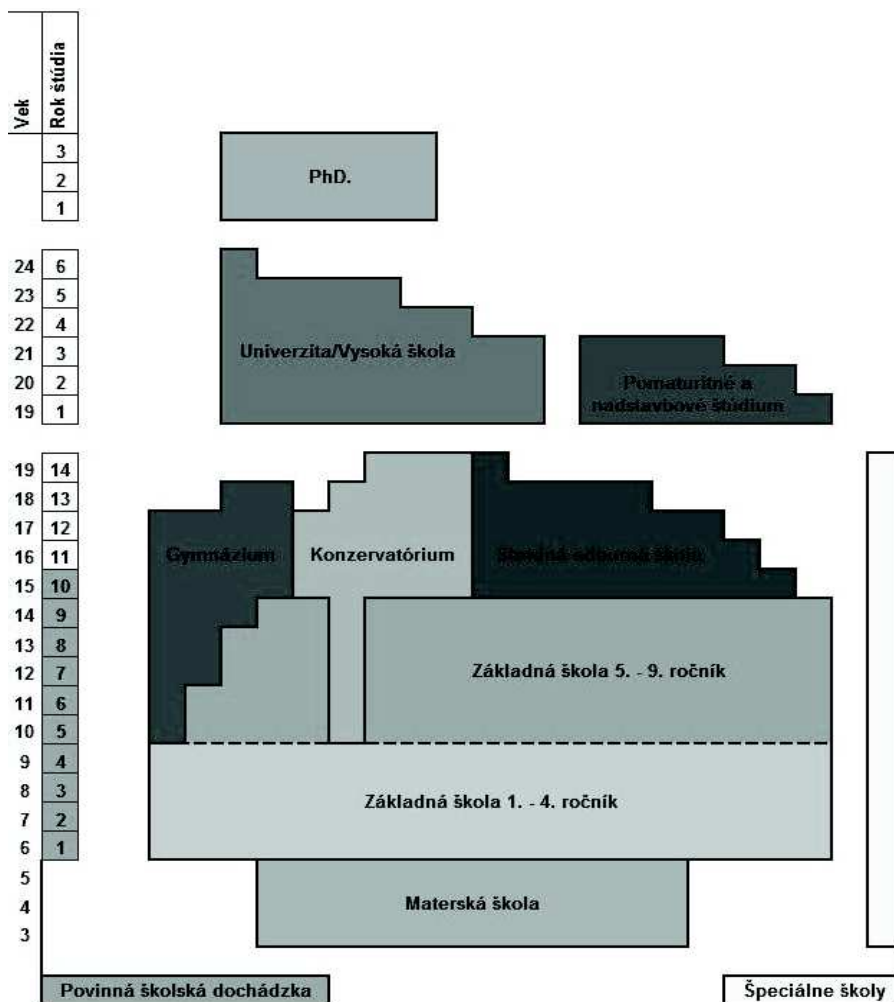

Schéma: Školský systém Slovenskej republiky (zdroj: <http://www.oe-po.sk/obr/qepse08.pdf>)

Podľa nového školského zákona z roku 2008 sústavu škôl tvoria v SR tieto druhy škôl:

- materská škola,
- základná škola,
- stredné školy (gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium),
- školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- základná umelecká škola,
- jazyková škola.

Materská škola

Materská škola (ďalej „MŠ“) je určená pre deti zvyčajne od 3 do 6 rokov veku a slúži predovšetkým ako príprava na základnú školu. Zabezpečuje výchovu a vzdelávanie prostredníctvom školského vzdelávacieho programu, ktorý poskytuje predprimárne vzdelanie. MŠ podporujú osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopnosti a zručnosti, utvárajú predpoklady na ďalšie vzdelávanie. Pripravujú na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí. Zriaďujú sa spravidla pri počte desať detí.

Základným a záväzným pedagogickým dokumentom pre MŠ je Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. Obsahuje profil absolventa – vzdelanostný model absolventa predprimárneho vzdelávania, ktorý je koncipovaný prostredníctvom kompetencií (spôsobilostí) dieťaťa predškolského veku. Obsah výchovy a vzdelávania je štruktúrovaný na tematické okruhy (Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra), na vzdelávacie oblasti (perceptuálno-motorická, kognitívna a sociálno-emocionálna) a vzdelávacie štandardy (obsahové a výkonové). V programe sa posilňuje hra, ktorá sa chápe nielen ako rozhodujúci prostriedok rozvoja osobnosti dieťaťa, ale aj ako hlavná výchovno-vzdelávacia metóda a významná organizačná forma. Organizačnou formou predškolského vzdelávania je edukačná aktivita, ktorej špecifikum spočíva v tom, že môže zasahovať alebo prelínať sa aj v iných organizačných formách.

Vzdelávanie v MŠ sa uskutočňuje za čiastočnú úhradu, okrem MŠ pri zdravotníckych zariadeniach. Výška príspevku zákonného zástupcu v MŠ, ak je zriaďovateľom krajský školský úrad, nesmie prekročiť 7,5 % sumy životného minima na jedno nezaopatrované dieťa alebo 15 % tejto sumy, ak je zriaďovateľom MŠ obec.

Základná škola

V základnej škole (ďalej „ZŠ“) sa začína plniť povinná 10-ročná školská dochádzka, od ktorej nemožno oslobodiť nikoho a týka sa všetkých detí, ktoré dosiahnu vek 6 rokov a splnia podmienky školskej spôsobilosti. Má spravidla 9 ročníkov s možnosťou zriadenia nultého ročníka. Člení sa na 2 typy:

- plnoorganizovaná ZŠ so všetkými 9 ročníkmi,
- neplnoorganizovaná ZŠ, ktorá nemá všetky ročníky (zvyčajne len 1. – 4.).

ZŠ poskytuje žiakom základné poznatky, zručnosti a schopnosti v oblasti jazykovej, prírodovednej, spoločenskovednej, umeleckej, športovej, zdravotnej, dopravnej a ďalšie poznatky a zručnosti potrebné na jeho orientáciu v živote a v spoločnosti a na jeho ďalšiu výchovu a vzdelávanie. Člení sa na prvý a druhý stupeň, v ktorých sa vzdelávanie realizuje samostatnými na seba nadväzujúcimi vzdelávacími programami. Prvý stupeň ZŠ tvorí spravidla 1. – 4. ročník. Druhý stupeň ZŠ tvorí 5. – 9.

ročník. Pre 1. stupeň ZŠ v Slovenskej republike je záväzný Štátny vzdelávací program ISCED 1 – primárne vzdelávanie a pre 2. stupeň ZŠ Štátny vzdelávací program ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie. Ich jednotlivé prílohy, ktoré obsahujú učebné osnovy jednotlivých vyučovacích predmetov, majú odporúčací charakter.

Úspešným absolvovaním príslušného vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti môže žiak získať niektorý zo stupňov základného vzdelania:

- a) **primárne vzdelanie** – získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre 1. stupeň ZŠ alebo žiak s mentálnym postihnutím absolvovaním posledného ročníka ZŠ (dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou),
- b) **nižšie stredné vzdelanie** – získa žiak:
 - úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre 2. stupeň ZŠ,
 - úspešným absolvovaním 1. ročníka päťročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole, do ktorého sa prijímajú žiaci z 8. ročníka ZŠ,
 - úspešným absolvovaním 4. ročníka osemročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole,
 - absolvovaním 3. ročníka vzdelávacieho programu praktickej školy.

Dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou.

Stredné školy

Stredné školy (ďalej „SŠ“) poskytujú žiakom všeobecné alebo odborné vzdelanie nadväzujúce na základné vzdelanie získané na ZŠ. Uskutočňujú ho prostredníctvom svojich školských vzdelávacích programov a v rámci nich konkrétnych učebných a študijných odborov, ktoré podľa typu trvajú 2 až 8 rokov. Medzi SŠ, ktoré poskytujú výchovu a vzdelávanie v študijných a v učebných odboroch, ktoré sú v sústave odborov vzdelávania, patria podľa nového školského zákona z roku 2008:

- gymnáziá (so štvorročným a viacročným štúdiom),
- stredné odborné školy,
- konzervatóriá.

Gymnáziá sú všeobecnovzdelávacie, vnútorne diferencované SŠ, ktoré pripravujú žiakov vo štvorročnom, v päťročnom alebo v osemročnom vzdelávacom programe a poskytujú úplné stredné všeobecné vzdelanie. Primárne žiakov pripravujú na štúdium na vysokej škole. Ich záväzným dokumentom je Štátny vzdelávací program pre gymnáziá v Slovenskej republike, ISCED 3A – vyššie sekundárne vzdelávanie. Jeho prílohy, v ktorých sú uvedené učebné osnovy jednotlivých vyučovacích predmetov, majú odporúčací charakter.

Stredné odborné školy (ďalej „SOŠ“) sú vnútorne diferencované SŠ, ktoré pripravujú žiakov v najmenej dvojročnom a najviac päťročnom vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania. Poskytujú vzdelanie na výkon povolání a odborných činností. Zabezpečujú teoretické a praktické vyučovanie.

Konzervatóriá poskytujú komplexné umelecké a umelecko-pedagogické vzdelanie. Pripravujú žiakov na profesionálne umelecké uplatnenie a na vyučovanie umeleckých a odborných predmetov vo vzdelávacích programoch umeleckého zamerania. Výchova a vzdelávanie sa uskutočňuje podľa:

- šesťročného vzdelávacieho programu, v ktorom žiak po ukončení 4. ročníka vykoná maturitnú skúšku a po ukončení 6. ročníka vykoná absolventskú skúšku,
- v odbore tanec sa štúdium uskutočňuje podľa osemročného vzdelávacieho programu, ktorý sa v poslednom ročníku ukončuje maturitnou skúškou a absolventskou skúškou, a podľa šesťročného vzdelávacieho programu, v ktorom žiak po ukončení 4. ročníka vykoná maturitnú skúšku a po ukončení 6. ročníka vykoná absolventskú skúšku.

Štúdiom na SŠ môže žiak získať:

- a) **nižšie stredné odborné vzdelanie** (nižšie sekundárne) – úspešným absolvovaním posledného ročníka dvojročného učebného odboru v SOŠ, alebo absolvovaním vzdelávacieho programu v odbornom učilišti, ktorý sa ukončuje záverečnou skúškou,
- b) **stredné odborné vzdelanie** (sekundárne) – úspešným absolvovaním posledného ročníka najmenej trojročného a najviac štvorročného učebného odboru v SOŠ (ukončuje sa záverečnou skúškou),
- c) **úplné stredné všeobecné vzdelanie (vyššie sekundárne)** – úspešným absolvovaním posledného ročníka najmenej štvorročného a najviac osemročného študijného odboru v gymnáziu (ukončuje sa maturitnou skúškou),
- d) **úplné stredné odborné vzdelanie (vyššie sekundárne)** – úspešným absolvovaním posledného ročníka najmenej štvorročného a najviac päťročného študijného odboru v SOŠ (ukončuje sa maturitnou skúškou),
- e) **vyššie odborné vzdelanie** (postsekundárne alebo terciárne) – úspešným absolvovaním:
 - najmenej dvojročného a najviac trojročného študijného odboru v SOŠ (ukončuje sa absolventskou skúškou),
 - posledného ročníka súvislého šesťročného študijného odboru v konzervatóriu (ukončuje sa absolventskou skúškou),
 - posledného ročníka súvislého osemročného študijného odboru v tanečnom konzervatóriu.

Nadväzujúcimi formami odborného vzdelávania sú:

- **nadväzbové štúdium** – je nadväzujúcou formou štúdia učebného odboru SOŠ, ktorého absolvent získal stredné odborné vzdelanie; ukončuje sa maturitnou skúškou,

- **pomaturitné štúdium** – je nadväzujúcou formou štúdia študijného odboru SŠ, ktorého absolvent získal úplné stredné odborné vzdelanie alebo úplné stredné všeobecné vzdelanie; jeho základnými druhmi sú zdokonaľovacie alebo inovačné štúdium, kvalifikačné štúdium, špecializačné štúdium a vyššie odborné štúdium.

Školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú podľa zákona č. 245/2008 Z. z.:

- žiaci so zdravotným znevýhodnením,
- žiaci so všeobecným intelektovým nadaním,
- žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa postupuje podľa vzdelávacích programov pre:

- deti a žiakov s mentálnym postihnutím,
- deti a žiakov so sluchovým postihnutím,
- deti a žiakov so zrakovým postihnutím,
- deti a žiakov s telesným postihnutím,
- deti a žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- deti a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami,
- deti a žiakov chorých a zdravotne oslabených,
- deti a žiakov hluchoslepých,
- žiakov s vývinovými poruchami učenia,
- žiakov s poruchami aktivity a pozornosti,
- deti a žiakov s viacnásobným postihnutím,
- deti a žiakov s poruchami správania.

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje:

1. v školách pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením, t. j. v špeciálnych školách,
2. v ostatných školách podľa školského zákona (= MŠ, ZŠ, SŠ):
 - v špeciálnych triedach zriadených spravidla pre deti a žiakov s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia,
 - v triedach spolu s ostatnými žiakmi školy = školská integrácia.

Špeciálnymi školami pre deti a žiakov s príslušným postihnutím sú materská škola, základná škola, stredná škola, praktická škola, odborné učilište.

Vzdelávacie programy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov.

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sa uskutočňuje prostredníctvom vzdelávacích programov zameraných na príslušné nadanie.

Pre deti a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v zmysle školského zákona neexistujú samostatné vzdelávacie programy. Títo žiaci sú vzdelávaní v školách tak ako ostatní žiaci podľa vyššie uvedených dokumentov.

Základná umelecká škola

Základná umelecká škola (ďalej „ZUŠ“) zabezpečuje primárne umelecké vzdelanie a nižšie sekundárne umelecké vzdelanie prevažne pre žiakov ZŠ prostredníctvom výchovno-vzdelávacích programov jednotlivých umeleckých odborov a pripravuje na štúdium v jednotlivých učebných a študijných odboroch SŠ s umeleckým zameraním a na konzervatóriu. Taktiež odborne pripravuje absolventov na štúdium na vysokých školách s pedagogickým alebo umeleckým zameraním. Môže organizovať aj štúdium pre deti vo veku pred plnením povinnej školskej dochádzky, žiakov SŠ a dospelých.

Výučba v ZUŠ je individuálna a skupinová. Počet žiakov v jednotlivých vyučovacích predmetoch určujú učebné plány. ZUŠ organizujú:

- **prípravné štúdium** – má najviac dva ročníky; je určené pre žiakov 1. stupňa ZŠ a pre talentované deti v predškolskom veku na intenzívne diagnostikovanie umeleckých schopností dieťaťa a jeho následné zaradenie do príslušného umeleckého odboru,
- **základné štúdium** – člení sa na dva stupne: prvý stupeň má najviac 9 ročníkov a druhý stupeň má najviac 4 ročníky; pre žiakov, ktorí nenavštevovali prvý stupeň základného štúdia, možno zriadiť jednoročné prípravné štúdium,
- štúdium s rozšíreným počtom vyučovacích hodín – je určené žiakom, ktorí v základnom štúdiu preukážu mimoriadne nadanie a vynikajúce študijné výsledky,
- **skrátene štúdium** – žiaci sa pripravujú na štúdium na SŠ, konzervatóriách a vysokých školách pedagogického alebo umeleckého zamerania,
- štúdium pre dospelých – má najviac 4 ročníky.

Štátny vzdelávací program ZUŠ je podľa nového školského zákona hierarchicky najvyšší cieľovo programový projekt vzdelávania, od ktorého sa odvíjajú školské vzdelávacie programy hudobného, výtvarného, tanečného a literárno-dramatického odboru ZUŠ.

Štúdium na ZUŠ sa ukončuje záverečnou skúškou. Úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v ZUŠ môže žiak získať základné umelecké vzdelanie, ktoré sa člení na:

- a) primárne umelecké vzdelanie** (ISCED 1B) – úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre prvú časť 1. stupňa základného štúdia ZUŠ (vysvedčenie s doložkou),
- b) nižšie sekundárne umelecké vzdelanie** (ISCED 2B) – úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre druhú časť 1. stupňa základného štúdia ZUŠ (vysvedčenie s doložkou).

Jazyková škola

Jazyková škola poskytuje jazykové vzdelávanie v cudzích jazykoch pre žiakov ZŠ, SŠ, študentov vysokých škôl a dospelých podľa vzdelávacieho programu. Organizuje aj vyučovanie cudzích jazykov odborným zameraním a pripravuje na prekladateľskú a tlmočnickú činnosť. Vzdelávanie v jazykovej škole sa uskutočňuje v kurzoch.

Vzdelávací program v jazykovej škole sa môže skončiť vykonaním štátnej jazykovej skúšky, ktorá sa vykonáva pred trojčlennou komisiou za úhradu. Druhy štátnych jazykových skúšok sú tieto:

- **základná** – 1. stupeň náročnosti (B2 RR¹),
- **odborná** – 2. stupeň náročnosti (C1 RR),
- **všeobecná** – 2. stupeň náročnosti (C1 a C2 RR),
- **špeciálna** – 3. stupeň náročnosti (C2 RR).

Absolvovaním vzdelávacích programov v jazykovej škole môže absolvent získať:

- a) **primárne jazykové vzdelanie** (ukončenie 1. stupňa jazykovej školy – na úrovni jazykovej náročnosti A2 SERR²),
- b) **sekundárne jazykové vzdelanie** (ukončenie 2. a 3. stupňa jazykovej školy – na úrovni jazykovej náročnosti B2 a C1 SERR),
- c) **postsekundárne jazykové vzdelanie** (úspešné ukončenie špecializovaného vzdelávacieho programu a absolvovanie štátnej jazykovej skúšky).

Vysoké školy

Vysoké školy (ďalej „VŠ“) sú vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké ustanovizne, ktoré poskytujú, organizujú a zabezpečujú vysokoškolské vzdelanie. Všeobecne požiadavky na prijatie na štúdium na VŠ spĺňajú absolventi SŠ s vysvedčením o maturitnej skúške vydaným po úspešnom vykonaní maturitnej skúšky. **VŠ poskytujú študijné programy troch stupňov:**

- 1. stupeň: **bakalársky študijný program** – štúdium trvá najmenej 3 roky a najviac 4 roky; absolvent získava akademický titul bakalár (Bc.),
- 2. stupeň: **magisterský, inžiniersky a doktorský študijný program** – štúdium trvá najmenej 1 rok a najviac 3 roky tak, aby štandardná dĺžka štúdia podľa bakalárskeho študijného programu a nadväzujúceho programu 2. stupňa v tom istom alebo príbuznom študijnom odbore predstavovala spolu najmenej 5 rokov (môže sa uskutočňovať aj ako súvislé štúdium spájajúce 1. a 2. stupeň vysokoškolského vzdelávania; v tomto prípade je štandardná dĺžka štúdia najmenej 4 roky a najviac 6 rokov); absolvent získava akademický titul:
 - magister (Mgr.), v oblasti umenia magister umenia (Mgr. art.),

1 RR – Referenčný rámec

2 SERR – Spoločný európsky referenčný rámec

- inžinier (Ing.) v technických, poľnohospodárskych a ekonomických oblastiach inžinierskych programov; v oblasti architektúry a urbanizmu akademický titul inžinier architekt (Ing. arch.),
 - doktor všeobecného lekárstva (MUDr.) v oblasti všeobecného humánneho lekárstva; doktor zubného lekárstva (MDDr.) v oblasti zubného humánneho lekárstva; doktor veterinárskeho lekárstva (MVDr.) v oblasti veterinárneho lekárstva.
- 3. stupeň: **doktorandský študijný program** – štandardná dĺžka štúdia v dennej forme je najmenej 3 roky a najviac 4 roky, v externej forme najviac 5 rokov; absolvent získava akademický titul:
- philosophiae doctor (PhD.),
 - artis doctor (ArtD.) v oblasti umenia,
 - licenciát (katolíckej) teológie (ThLic.),
 - doktor (katolíckej) teológie (ThDr.).

SPRACOVANÉ PODĽA:

1. <https://www.iedu.sk/Stranky/default2.aspx> (Centrálny informačný portál rezortu školstva)
2. <http://www.uips.sk/sub/uips.sk/images/PKvs/isced97.pdf>
3. *Sústava škôl*. [online]. [citované 2010-11-12]. Dostupné na: <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&etype=-1&aid=1853>>
4. Štátne vzdelávacie programy. [online]. [citované 2010-11-11]. Dostupné na: <<http://www.noveskolstvo.sk/article.php?254>>
5. *Tréningový program pre interných expertov hodnotiacich kvalitu*. [online]. [s.a.]. [citované 2010-11-13]. Dostupné na: <<http://www.oa-po.sk/obr/qepse08.pdf>>
6. *Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. [online]. [citované 2010-11-13]. Dostupné na: <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/245_2008.pdf>

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

ZUZANA HOLLÁ

ABSTRACT: The aim of the paper is to present the current state of education in the Slovak Republic. There is a new law on education in Slovakia, which came into force on September 1, 2008 and brought several changes. The most significant change is a creation of national and school educational programmes, by which new curriculum content is defined.

KEY WORDS: Formation. Education. National educational programme. School educational programme. Formational program. School system.

